DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
DE

CURATIONE ÆQUIVOCA,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO,
ET DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE,
CETERA,
In Illustri Fridericiana
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ERNESTI STAHLII,
MED. DOCT. ET PROF. PUBL. ORDIN.
PATRONI AC PRÆCEPTORIS SUI ÆTATEM DEVENERANDI,
PRO LICENTIA
Summos in ARTE MEDICA Honores, Insignia, & Privilegia
DOCTORALIA, rite ac legitime capessendi,
Die Junii. M DC CVI.
IN AUDITORIO MAIORI
Placido ac publico Eruditorum examini submittit
JOHANNES FRIDERICUS König/
OSTERODA-HANNOVERANUS.

HALAE MAGDEBURGICAE, Litteris CHR. HENCKELII, Acad. Typ.

DEO
PATRIÆ
FAUTORIBUS

PROOEMIUM.

T innumera alia ad veram Medicinam pertinentia, elocutus eſt Hippocrates, incomparabili ſapientia, ita illud etiam veraci oraculo æquipararari mereatur, quod habet: *quod plurimi ægri ſine Medicis ſanentur, ſine Medicina vero nemo unus.* Aſſeveratio digniſſima eſt, quæ majore ſolertia penitius evolveretur; & profecto ingens, in Medicinam damnum certiſſime redundavit, è neglectu hujus, non tam aſſertionis, quam rei, de quâ loquitur: veritatis non ſolum, ſed imprimis etiam modi, ſecundum quam illa vera eſt. Certè enim ſi hoc jamdudum egiſſet Schola Medica, ut rectè conſideraſſet, & cum debitâ ſolertiſſimâ circumſpectione annotaſſet, quomodo innumera hominum multitudo, ex omnis generis morbis, non ſolum ſine conſilio, ſed etiam omni auxilio, uſualis Artis Medicæ, cum ſanitate in gratiam redit: non vitam ſolum conſervat, ſed alias fortè ſanitatis labefactiones interim retinet: verũ etiam in ſolidum plenam illibatæ ſanitatis ſinceritatem recuperat: & obſervaſſet quibusnam modis, methodis, viis

 hoc

hoc negotium ita feliciter absolvatur: imo considerasset quam pulchrum inter se nexum tales actus ad ejusmodi effectus præ sese ferant: fieri non potuisset, quin inde non solum ad meliorem imo luculentam theoriam, ad harum rerum respectus atque nexus inveniendos, via patuisset, sed etiam praxi ingens exemplum, imò exemplar & veluti cynosura obtigisset, quam partim sequi, innumeris locis atque casibus etiam necessarium fuisset, partim, & in multis occasionibus, imitari, maximo usui inserviisset. Debuerat certe Medicos jure meritoque ad ulteriorem hujus rei considerationem instigare, tam eximia, qua Hippocrates hic utitur, loquendi atque denominandi formula, quod nempe MEDICINAM, nominet illam methodum morbos superandi, & ad sanitatem revertendi, quæ ita etiam sine ullo reliquæ *artificiosæ* medicinæ auxilio medicisve eveniat. Merebatur illa utique l. hoc solo intuitu, scrutinium solertius, quid sub hac appellatione veri subesse possit: Cum autem hoc factum decenter & pro dignitate non sit, habet eo ipso curiosior posteritas, in quo studium suum atque operam impendat atque collocet. Erit fortasse tempus, quo hanc rem prolixius exequi atque deducere aggrediatur Dn. D. Præses, & monstrare, quam solidè vera, & quam utilis ad veram & felicem methodicam & dogmaticam praxin illa existat: Imò quam necessaria subinde, etiam adeò, ut sine illa nihil feliciter perpetrari aut absolvi possit; In præsens placuit mihi saltem ipsam hujus negotii veluti summam delibare, & ex illa deducere, quomodo hujus rei alibi inscitia, alibi negligentia, in Praxi medica triviali, frequentius errores pariat, ut Medicis, methodis, medicamentis tribuatur, il-

lud quod potius revera ſine illorum verâ & directâ operatione contingit; quin potius minime ita raro etiam contrà illorum veram atque directam, ſive ſententiam, ſive efficaciam, perpetratur. Placuit appellatione CURATIONIS ÆQUIVOCÆ uti, quod videlicet non tam ambiguum ſit, quam paſſim etiam evidens atque manifeſtum, quod in ejusmodi caſibus, nomen à re, imò res à re, cauſæ à cauſis diſſentiant, & illud, quod verba directò ſonant, ſolertiore ſenſu aliter capiendum & intelligendum ſit. Practica profectò eſt res, & non ſolum ad Clinicam praxin plurimum pertinens: ſed etiam ad Dogmaticam, in ſanâ ratione inquam fundatam, praxin, pertinens imo neceſſaria. Unde tantò magis Speciminis Inauguralis loco illam tractandam ſumere in animum induximus. Faxit Deus T. O. M. ut propoſito hoc noſtro feliciter defungamur, non vera ſolum, ſed etiam perſpicua proferentes, etiam publico uſui litemus, & medicinæ ex hac *Medicis potiore Medicina*, aliquid lucis fœneremur.

I.

CUrationem *æquivocam* appellamus quando æger, imprimis etiam à morbo ſuo præſente, revera liberatus *apparet*, ut de illo nihil amplius reſtare videatur: interim non injuſtum *dubium* ſubeſt, an hæc morbi ſublatio vel *in genere*, quoad *modum* ut loquuntur *eſſendi*, abſoluta, *fida* atque firma ſit: vel *in. ſpecie*, ſecundum modum *fiendi*, juſtum ſubeſt dubium, an vel *aliunde*, undecunque illud tandem ſit; vel potius verè à *Medici*, cura, *arte*, atque ope, hæc qualiscunque ægri ab illo aliquo morbo liberatio evenerit.

II.

Duobus enim hiſce omninò modis *ambiguam* curationem

 con-

contingere posse & solere certum est. Dum videlicet primò præsens quidem aliquis morbi genius tollitur, & velut aufertur Æger interim vel ab illo statim tempore ad *veram* atque tranquillam *sanitatem non* revertitur: vel, siquidem etiam aliquamdiu satis tolerabiliter valere appareat, tamen haud ita multo post, non solum *alia malæ* valetudinis species succedat, sed etiam ita peculiariter *certæ*, ut tum *à priori*, cum pristino primo morbo realem aliquam *conspirationem* atque consensum habeat: tum etiam à posteriori, quoties illa *ambigua* & imperfecta præcipui morbi curatio suscipitur, talis *successus*, hujusmodi, aut similium *aliorum morborum*, familiariter subsequatur.

III.

Secundo modo contingit *æquivoca* seu ambigua curatio, dum patienti quidem consilio, studio, opera, medicamentis, variè succurritur: *eventus* interim morbi iterum duplici diversa ratione in *ambiguo* manet.

IV.

Nempe 1.) dum *nullius* bonus successus aut effectus sequitur; an hic defectus ipsi *morbo*, vel etiam *ægro*, vel quibuslibet tandem *à Medico non* proficiscentibus, defectibus, tribui debeat: an verò defectus potius sit *in Medico*, ejusque *artificiis* & *instrumentis: methodis* inquam, & *remediis*: Ita, ut si patiens alia *convenientiore* methodo, & medicamentis magis idoneis & efficacibus, tractatus esset, vel certius, vel ad minimum facilius, à tali morbo liberari potuisset.

V.

Secundo, quando etiam patiens ex toto aut ex parte liberatur, *an hæc illius restitutio revera à Medico* proficiscatur. Ubi iterum diversi respectus subsunt.

VI.

Nempe 1.) an Medicus hoc verè & eminenter *suis artificiis* effecerit: 2.) vel ad minimum dictis hisce suis artificiis, *directe juverit*, sublevaverit, promoverit restitutionem: vel

3) an

3.) an ſubſecuta in melius converſio, Medici adhibitæ methodo & medicamentis, ut *inutilibus* & *in efficacibus*, potius nihil debeat; vel denique 4.) etiam Medici adhibitæ artes, liberam, promptam, & imprimis ſolidam reſtitutionem, potius *moratæ ſint*, aut prorſus *heteroclito*, *contrario*, imo *temerario*, quodam agendi modo provocaverint: & hoc tam alienâ, & in præſente ſolum aliquo ægri peculiari habitu, *fortituta* efficaciâ, ut in aliis ejusdem generis morbis, vel nihil planè, vel parum profectu, proſperi, quin potius aliquid *periculoſi* inferre atque producere ſoleant.

VII.

Quod itaque primum omnium horum modorum concernit, quando nempe morbus aliquis conſpicue emicans, equidem *hac ſuâ indole atque formula ceſſare videtur*, interim patiens, licet ab *hâc* morbi ſpecie liber appareat, propterea tamen minimè *ab omni morbo liberatus*, & *ſinceræ ſanitati* reſtitutus exiſtit. Occurrunt certè ejus rei imprimis in praxi recentioris ſcholæ, non pauca exempla. Quorum præcipua ſunt, 1.) *ſuppreſſiones excretionum ſinceriorum*, v. g. *ſanguinis* fluxuum ſinceriorum; aut aliarum *ſeroſarum* evacuationum: aut *moliminum* ſolum translatoriorum: aut operoſiorum *conatuum ſecretoriorum* & excretoriorum, *febrilium*: aut moleſtiorum, interim *à præcipuo* affectu, niſi etiam ille ſuſtolletur, non ſegregandorum, *Symptomatum*.

VIII.

Quot & quantæ in his affectuum generibus paſſim fiant *æquivocæ* curationes, certe non facile eſt dictu. Ut *ſumma* quaſi *genera*, & eo ipſo verè craſſiora ſpecimina illorum affectuum commemoremus, qui ita perperam, *æquivocis* curationibus, & ad veram ſummam negotii minime ſatisfacientibus, præſentem quidem mali faciem *fucantibus*, interim patientem in *veram ſanitatem* non reſtituentibus, ſed *alios* non minores, ſæpè etiam *graviores, malos* ſucceſſus poſt ſe trahentibus, male tractantur, merentur primo loco nominari, *Hæmorrhogiæ*

nari-

narium pueriles jam aliquanto per aſſuetudinem, imo etiam externas immoderatiores corporis commotiones, contumacius *aſſuefactæ*, per quæcunque tandem artificia ſimul & ſemel ſuppreſſæ.

IX.

Cum enim *nimiæ* etiam *narium hæmorrhagiæ*, vulgo à plebe pro qualicunque, ſive cauſa, ſive effectu, *ſigno* certe juxta ejus mentem, *tabis*, accipiantur; adeoque inſoleſcentibus iisdem, etiam Medica ſubſidia quærantur; non ita raró fit, (ſive à Medico, ſive ab ipſa vulgi empiria temeraria) ut fluxus hi equidem cohibeantur: Interim ab illorum nudâ tali, & imprimis per *adſtringentia*, cohibitione atque ſuppreſſione, graviora damna, & imprimis prius ſolum ſuſpicione formidata *tabes*, nunc non ſaltem eventu certiore, ſed etiam ſucceſſu velociore, ſubſequatur. Ubi quidem, ſi *phthiſica* fieri moliatur, (quod præcipue evenit, quando cohibitio fuit ſegnior, nec in ipſos æque hæmorrhagiæ primos *inſultus* immiſſa, ſed ſeneſcentibus magis his ſubjuncta) *Aſthmata* convulſiva cooriri ſolent, *tuſſes* ſiccæ, plus minus *ſpaſticæ*, *pleuritides*, & *anginodeæ* ſymptomata. Sin autem *Hectica* magis obrepit *tabes*; (quod cum impetu cohibitas, per initia paroxyſmi, ſub commotionibus etiam ſangvinis ſpumidis, hæmorrhagias, ſequi ſolet:) mox febriles *calores*, *ſiccitates ſiticuloſæ*, *ciborum* faſtidia, *ſomni*, ad minimum quieti, defectus, *extenuatio*, *reſpirationis* vitia hypochondriaca, ſubſequuntur.

X.

Quid vero dicam de ſumme *æquivoca* illa curatione, etiam *hæmoptyſeos*, per *adſtringentia*? Quæ quidem, ſub paribus imprimis *temporis* atque *paroxyſmorum* ἀκαιρίοις inſtituta, certiſſime patientem periculo exponit ſubſequentis *phthiſeos*: aut ſiquidem optimè res cedat, novi inſultus; aut ſi impetui impetuoſo obviam itum ſit, in ſiccioribus *hecticæ*, in ſpongioſioribus *œdemati*, imo *hydropi*.

XI.

De *hæmorrhoidibus* fluentibus, propter exempla hodie propemodum plus, quam olim, tumultus & ſermonis moventia, non placet prolixius loqui. Certum eſt, poſſe etiam optimam intentionem, nempe minime *ſupprimendi* atque tollendi, ſed ad *moderamen* ſolum redigendi, hic offendere: ut Natura, *ſenſibilis* imprimis, ſi usquam, in hoc affectus genere, etiam benignioribus remediis, *motus* reſpicientibus, nimium obſequens, in poſterum ab his quidem *Excretionibus* in effectum deducendis, pertinaciſſime abſtineat: interim à qualibuscunque *intentionibus* minime abſtinendo, *hepatis* vitia, & inde *Aſcitem* inferne, ſuperne *tabem* poſt ſeſe trahat. Et hoc etiam tanto magis, quando remedia iſta *paroxyſmis* talibus excretoriis temere opponere, inconſulta & imperita ſapientia ſuaſit.

XII.

In *Fœminis* quam perverſas curationes reddat *adſtrictio*, in profluviis *lochialibus*, aut *abortivis*, non exactiſſime conſideratis, ſperamus, & profecto merito eptamus, ut poſteritas diligentius animadvertat: imprimis quando etiam *alvus* hactenus defecit. Quam certe enim inde *febres inflammatoriæ*, & aliæ anomalæ, *phreneticæ*, *eryſipelatodes*, familiarius *funeſtæ*, pullulent, niſi quidem omnium rerum imperitos, neminem alium fugit: & hoc quidem in puerperiorum magis legitimorum *lochiis*.

XIII.

In *abortivis* ſangvinis profuſionibus, ita immediate *ſuppreſſis*, ſolennes *ſarcomatum*, aut qualiumcunque membranoſarum excreſcentiarum ſucceſſiones, quæ in poſterum non ſolum *conceptionem* impediant, ſed etiam *hæmorrhagiis* inordinatis & vehementibus uterinis, *tumoribus* abdominis ſpeciem falſam *ingravidationis* facientibus, per *adſtringentia* ulteriora magis exacerbandis quam coërcendis, aut quando hæc

in-

intemperanter augentur, *cachexiam*, *hydropem*, *tabem* post se trahentibus, inserviunt.

XIV.

Longum esse prolixius enarrare quantum incommodi post se trahant curationes usitatæ per *adstrictionem*, in *uteri hæmorrhagiis*, sub *cessationem* menstrui fluxus *per ætatem*, evenire solitis: imprimis in fœminis, quæ alias *copiosius* has menstruas evacuationes experiri consveverant, Hinc enim non solum facillimus, sed vix non certissimus, est transitus in varia alia, vel *hypochondriaco-hysterica*, *caput* etiam & *pectus* varie in consensum corripientia, pathemata: vel externa *arthritodea*, familiariter autem utraque talia, inter se conspirantia. Ad minimum, si quidem non ita satis commode exprimere possunt tales patientes has pathematum suorum species, pessimè se hinc habere, & perpetua afflicta valetudine esse, nimis quam verè conqueruntur: quæ indies magis insolescens, manifestius ante dictas species format & exprimit.

XV.

Quam *æquivocæ* autem & verè fallaces sint illæ curationes, quando varii affectus, *doloribus*, *ardoribus*, *restagnationibus spasticis* motitationibus, variè molestissimi qui à *plethora* largiore dependent, jam *vomitu*, jam *catharsi*, jam *sudationibus* largis, jam *narcoticis*, jam *repellentibus* externis, jam Martialibus quoque modo *adstringentibus* internis, tractantur: In subjectis insuper à *mobiliore* vitæ genere alienis, lautiore, vinosa *diæta*, utentibus, ad *animi pathemata* facilibus, *floridioris* ætatis, & habitus quoque corporis laxioris &c. mille quotidianis exempla facile est observare.

XVI.

Non minore numero, aut non multum sane, occurrunt exempla hominum, qui *ventilationibus* sanguinis voluntariis per VSnes, *scarificationes*, aliquando etiam per *hirudines*, prius assveti, & illis etiam non idonei solum, sed etiam digni,

gni, posthac vel sua sponte has *negligunt*, vel curationibus etiam talibus *æquivocis* ab illis abstrahuntur. His certissimè alia adhuc, vel prorsus ante incognita, vel adeo certe non notata, ingruunt: circa *caput*, doloribus, *vertigine*, *auditus* perturbationibus, *hemicraniis*, *odontalgiis*, *angina*: in *pectore* tam *texturæ*, quam motus atque *libertatis* pulmonum, vitiis: in *dorso*, *scapulis*, *humeris* quin etiam *lumbis*, variis molestis sensationibus: in *hypochondriis*, *abdomine* & *intestinis*, variis inordinatis & magis impatientibus commotionibus &c.

XVII.

Hisce talibus pathematibus, si medicationes paulo ante dictæ adhibeantur, imò quæcunque etiam tantisper meliores, sed sine pristinarum *ventilationum repetitione*, nihil nisi *æquivoca* curatio inde reportatur: quæ vel nihil usus atque commodi afferat, vel certius incommoda majora inferat.

XVIII.

Quid, quod ipsis adeo athleticè sanis, quando in *agiliore vitæ genere* degentes, nihil habent, de quo conquerantur: illinc autem in *segniorem* sedentariam, somnolentam vitæ rationem transeunt: sub qua mutatione, sub *plena* insuper *diæta* continuata, certissime succedit variorum similium incommodorum turba, aut aliquid ex illis eximium. His si eadem methodus, jam per *evacuantia aliena*, jam per *alterantia* & *palliantia*, occurritur; neglectis (cum ad vitæ laboriosiorem rationem redire, tales ægri vix unquam sustineant) ventilationibus proportionatis *vicariis*: nihil nisi *æquivoca*, *incerta*, *inconstans*, aliena, imo subinde *nulla* sensibili successu conspicua, cura obtingit.

XIX.

Quid autem de *lumborum* doloribus, eorumque prompta interpretatione tanquam *nephriticis*, imò *calculosis*, dicam? pro certo habeo, & suppetunt ejus rei non tam so-

lum argumenta idonea, quam experimenta manifesta, quod vix in ullo affectu plures & solenniores evenire soleant curationum *æquivocationes* & heteroclises. Dum enim ita affecti, statim & promiscuè pro *nephriticis* habentur atque tractantur; & medicamenta etiam vulgò ad *calculum*, promiscue & inordinate, laudari solita, sine *ordine & selectu*, offeruntur: numerosa hinc majora, aut certiora ad minimum, damna patientibus ingruere, inter quæ & certissimum, & non levissimum sit, *verus* demum calculi *proventus*, qui hactenus nondum in actum deductus extiterat.

XX.

Ingens est paritas cum *nephriticis*, & *lumbaribus* nondum verè *calculosis*, imò tandem etiam *calculosis* pathematibus, *pectoris* vitiorum, tam nondum vere *phthisicorum*, quam omnino ad hoc ingenium jam deductorum. Quam *æquivocæ* in his communiter fiant curationes, partim ratio dictat, partim experientia monstrat. A *ratione* enim quid quæso alienius est, quam ejusmodi remedia *vulneraria* in ventriculum immittere, & qualemcunque ex illis energiam in totam massam humorum *diffundere*, & non solum sibi fingere, quod de illa multum ad exiguam particulam pulmonum, quæ forte *ulcerata* sit, perventurum sit: sed etiam ibi tantum efficaciæ exhibiturum, quantum aliàs nusquam in corpore, in simplicioribus etiam atque crassioribus ulceribus, possit, si etiam affatim, & nihil quicquam alteratis sui viribus, eò applicetur. Quali enim quæso de illis usitatis *travmaticis antiphthisicis*, ullum etiam in superficie corporis, quantumcunque *simplex ulcus* in integrum restituere licuerit? cum interim qualiscunque, sæpe vero etiam insignis, *adstrictoria* talium efficacia, omnibus modis & respectibus justis intentionibus *antiphthisicis*, directè adversetur.

XXI.

In affectibus tam *virorum & mulierum hypochondriacis*, quam harum, *hysterico menstruis*, in quibus aliqua, ut vocant *obstru-*

ctio subest vasorum aut glandularum in *hypochondriis*, varie committitur *æquivoca* curatio per Martialia medicamenta, imprimis autem in *mensium* vitiis. Quod idem tanto magis se se exerit in profundioribus jam illorum vitiorum, ceu fundamentalium consectariis, *hecticis*, aut *cachectico-hydropicis*. Loco enim speratæ *apertionis*, nihil certius aut solennius inde sequitur, quam longe major *oppilatio*, adeoque omnium morbi symptomatum *augmentum*. Quamvis ibi notari mereatur illa, sed alterius capitis, *æquivoca* interdum eveniens consecutio, in *robustioribus* subjectis, ut revera etiam *auctior*, & importunior adeo, talium abusus, tandem Naturam ad *vegetam* quandam *perruptionem* adducat, directæ efficaciæ ejusmodi medicamentorum revera *contrariam*.

XXII.

Longe major autem proventus hujusmodi *æquivocarum* curationum occurrit in illis affectibus, qui sive tota sua indole, sive etiam *assuetudinis* peculiari ratione ad *chronicam*, & imprimis *periodicam* indolem (licet non æque statim) transierunt. In talibus enim veluti quotidie & observare licet ejusmodi tentamina medica, quibus vel patientibus *nulla sensibilis*, imo vel solum *probabilis*, opera præstatur: vel si utique præsentis *exacerbationis* aliquod levamen sequi videatur, tantum tamen absit, ut de *summa* totius mali detrahatur, ut potius ejusdem indolis *paroxysmus*, solennissime non solum redeat: sed etiam frequentissime *breviore intervallo* quam olim, & sæpe *graviore* impetu, aut *pertinaciore*: aut quoque modo *alieniore*, aliquid novi, & communiter quidem deterioris, ferente schemate.

XXIII.

Quibus incommodis, ut tanto magis appareat illa *æquivocæ* curæ ratio, accedit, quod etiam talis horum generum cura, quæ hucusque aliquid effecisse *in tempus*, apparuerat, *sensim*, imo quidem sic satis sæpe etiam *cito*, satis plane deficiat, & in posterum inutilis evadat. Manifesto indicio, quod

tali affectui minime recte quadraverit, aut directe subvenerit.

XXIV.

Non placet huic classi diutius immorari, in qua nempe morbi qualitercunque sic curari *apparent*, sed non *in integrum* restituitur æger, verum solum *in aliud* schema convertitur malum. Jam vero *alteram* à nobis allegatam classem operosius lustrare, grave prorsus fastidium est: Dico, commemorare atque recensere, *quot modis*, & *quoties*, Medici equidem operosi prorsus, & officiosi sint, interim toto illo conatu, si res recte, & secundum veritatem æstimetur, *nihil* agant, & totum illorum cœptum atque universum propositum, in vanum & irritum abeat.

XXV.

Sunt profecto hujus classis omnes illæ medicationes, quæ neque manifestiorem aliquam *evacuationem*, producunt, neque præsentaneam & manifestissimam *alterationem*, in ipsos omnino sensus incurrentem (ad minimum quod facta facta sit) exhibent: v. g. uti *punctura Scorpionis* bono *oleo scorpionum* inuncta, statim quasi non facta in oblivionem abit, &c.

XXVI.

Unde huc quidem pertinent innumera *consilia* & *auxilia* ad *præservandum* à variis morbis, quæ ad *curandum* similes morbos plane nihil efficaciæ exhibent: *Roborationes* item variæ, vitalia energiæ per varios speciosos apparatus, aut sæpe solum *titulos, arcanorum, panacæarum*, *balsamorum alexicacorum*, &c. *Quæ* omnia sanis exhibita nihil quidem incommodi forte afferunt: vere ægris autem oblata nihil quicquam etiam commodi præstant. Quod vel totis myriadibus seu millenis millenariis exemplorum confirmari posset, ubi in talibus casibus in quibus certe vera vitali *corroboratione* enixissime opus sit, *absolutissime nihil* efficiant: Bene *odorata* autem illa *aromatica*, etiam *noceant*: *Opiata* vero, si huic classi accenseantur, inexpectata pericula atque damna concilient.

XXVII.

Multis certe nominibus, multisque modis, huc pertinent, variæ *officiosæ*, interdum etiam non ab omni *malitia* eximendæ, *assiduitates* operosæ medicinæ practicæ, tum in aliis variis morbis, tum in illis imprimis, quos propemodum ipsa quoque Medicorum turba pro *incurabilibus* agnoscere & fateri solet: *Podagra*, *Hydrope*, *Hectica*, *Phthisi*, aliisque per longam assuetudinem insolescentibus morbis.

XXVIII.

Si dicere sit integrum, quod res est, ingens etiam hujus classis specimem *æquivocarum* curationum, est in ablegatione ultimâ illa ad *thermas* & *acidulas*. Olim quidem habebat illud consilium majus aliquod arcanum, quam quidem hodie habet. Nempe dum acidulæ atque thermæ pro vero *Herculeo* & supremæ efficaciæ ad debellandos *pertinacissimos* affectus auxilio, partim ipsius credulitatis fiducia haberentur, partim persvasionibus etiam ipsorum Medicorum quorundam, pro talibus venditarentur: imprimis si per medica artificia præmissa, malum ad subjugationem promptiorem prædispositum & velut edomatum esset: ibi, si post irrita Medici conamina & machinamenta, etiam ipsi hi *Soterii* fontes nihil efficerent, testimonium hoc erat pro Medico, quod morbus *in se* sit *insuperabilis*, adeoque mirum non sit, nihil hic ipsius etiam Medici solertiam potuisse, cum vel suprema auxilia deficiant.

XXIX.

At vero hodie eviluit propemodum hæc machina, & intelligunt homines passim totum arcanum, quantum tam in Medico, quam in fontibus hisce, sit spei & præsidii. Utique postquam etiam plerique experimento didicerunt, quod qualecunque tandem inde reportant *levamen*, non solum *temporis* & *sumptuum* intuitu pretiosum, sed & *usus*, ante omnia verò *constantiæ* respectu, magis à proportione alienum sit. Ut de illis nihil dicamus, quibus universa hæc tentamina

na penitus in irritum abeunt: His tamen etiam subinde adhuc grata est illa conditio, sicubi, utut minus prosit, neque tamen noceat.

XXX.

Altiorem autem certe indaginem subinde poscerent illæ ambiguitates, quæ à nobis supra §.IV. circa hanc rem tactæ sunt: Revera verò satis frequenter neque hic invidia careret aut odio, verum dixisse. Ita enim v.g. si quis dicat multa ita dicta remedia *chymicè* præparata, nullum habere neque *rationis* nec *experientiæ* compotem, usum, sed nomina illa, æque ac promissa altisona, nænias esse: quantum numerum ille offendet contrarium ambitiosè prædicantium. Ibi *Antihecticum* Poterii, Tr. *antiphthisica*, *Arcan. duplicat.* C. C. *Philos. calcin. Bezoard. minerale, Spir. Vitriol. philosoph. Spir. Nitri bezoard. Bezoard. Solare, Martiale, confortativa Solaria &c.* quanta nomina? sed moriuntur *Hectici* (non addam *citius*) quos tam vilis pretii remedio non conservasse piaculum esse debeat: Moriuntur *phthisici*, certissime citius ab illo inutili cramate. *Arcanum* illud multipliciter etiam *simplex* est &*fatuum*: *Calcinatio* illa, quam vel *philosophica* sit, vel quid *philosophici* addat, præ *non ita tractato*, cornu cervi &c. Et sane de reliquis verbum dicere, sit tempus & verba perdere. Interim hæc talia non *æquivocè* sed confidenter etiam, & diserte, passim laudantur atque commendantur, & dubitantibus potius invidia timenda est, non asseverantibus.

XXXI.

Scilicet uti dictum, non solum *æquivoca* hic sæpius est curatio, ut justissimum sit (imo non raro etiam nullum verosimile) dubium, *an talis medicatio ægro quidquam utilitatis* præstiterit, nec ne? sed ita etiam, ut justa subinde sit suspicio, quod non solum patientes *aliis methodis* atque medicamentis *melius* tractari potuissent: verum etiam plane, præsens adhi-

hibita methodus evidenter, aut certe verosimillimè, etiam magis *nocuerit*.

XXXII.

Certe *adstringentium* usus in *hæmoptysi*, *lochiorum* abundantia, & *hæmorrhoidum* fluxu; in *phthisi vera*, imprimis autem jam insolescente: *Volatilium* usus in *cachecticis*, *œdematosis*, *hectico-hydropicis*, his & similibus malis, post *febres* incommodè finitas succedentibus, certissimam in *deterius* potius quam in melius conversionem post se trahit. Quibus ultimis generibns etiam *Martialia* imperitius adhibita quadrant: Possunt autem immensum quantum facilius imperite adhiberi quam perite: tanto magis, quoniam peritius, nempe *circumspectius* adhibita, operæ pretium non faciunt; unde facilè ad *imperitiorem*, nempè *copiosiorem*, exhibitionem, facto progressu, pejores successus locum inveniunt.

XXXIII.

Neque verò placet arduam rem perfunctoriè tractando, illi non satisfacere: exquisite verò illam persequi neque locus hic proprie permittit, neque tempus tulerit. Latius alias notare æqvum esset gravissimos effectus ab improvido *Opii* usu, in multis morbis subsequentes. In *acutis*, deliria *phrenetica*, cum brevi *funesto* exitu: *typi* imprimis perturbationem cum illo eodem successu: *indolis* totius *anomalias* insolitas: unde hodie tot exempla *febrium* ab omni consveto typo *aberrantium*; non solum qualis ab *antiquis* consignatus est, sed etiam apud omnes, qui *nullo Medico*, aut ad minimum, non tali *methodo*, utuntur, hodieque reperitur.

XXXIV.

In chronicis *tabidis*, ab *Opio* omnia pejora: tam in his, quam aliis, imprimis cum aliquâ *congestione* ad *exitum* tendente conjunctâ, *contumacia* posthac immutabilis: & quantumlibet etiam meliora, & quoquo modo affectui convenientia in posterum substituantur, irrevocabilis penitus: sed semel obfir-

mato impetui, constantissimè insistens. Indignum esset hic obiter solum commemorare aliquot exempla, in *hypochondriaco-nephritico-colico arthritico-ischiadicis* casibus, mortis intra paucas horas Opii abusu secutæ.

XXXV.

Progredimur itaque potius ad alterum *æquivocæ* curationis summum genus, & dignissimæ considerationis. Nempè, si quando etiam Medicus patienti in subsidium advocatus, hunc ita salvasse videatur, ut ille in integrum restituatur, & vere ad sanitatem redeat, quantum ibi, semper, & *absque ullo justo dubio*, Medicus sua arte & remediis, vere præstitisse & effecisse potuerit: & quam solidè de illo dici aut intelligi possit, *quod ipse Patientem in integrum restituerit.*

XXXVI.

Quod in prooemio monuimus, illud & nobis semper ante oculos est, & esset profecto optandum, ut omnibus Medicis, nec ex animo, nec è consideratione unquam excideret, priusquam & solidissimè perspectum haberent: & rectè cognitum, etiam in singulis patientibus denuò peritissime atque solertissimè illud applicare meminissent. Nempè, quænam sit illa jam *Hippocrate* laudata, *Medicina sine Medico?* quæ tamen etiam *cum Medico* ita passim concurrit, ut nec ille ipsam *negligere* aut subterfugere possit: nec illa *alieniores* Medici ausus, sine morbi insigni subinde *detrimento*, atque totius curationis *damno* familiarissimo, ferat aut permittat.

XXXVII.

Iterum dico, quod negligens illa mussitatio de *Synergia* Naturæ, totam veram *Theoriam*, & proinde etiam *Therapiam Medicam*, *Medicam* inquam, pessum dederit? Dum nempe nusquam ulla justa, imò verò necessaria pensitatione examinatum aut perspectum est, in quonam consistat illa *Synergia?* An in genere *in omnibus*; an verò seorsim in *aliquibus*, & in

qui-

quibusnam, morbis, occurrat? An in omnibus *æqualiter*, aut in variis *diversimode*; *ubi* hoc vel illud, *quomodo*, *quantum*, præstet? *Quid* & *quibus modis* agat? *An*, & *quantum* illi actus ad *felicem* successum concurrant atque faciant? *An, quomodo, & quantum necessarii* sint? an etiam *citra illos*, morbus solvi possit, sine *externo artificio*? imò an hoc fieri possit, solo *externo* artificio, nempe ut sine illis *spontaneis* internis *Synergiis* solveretur. Quas partes hic habeat illius *Synergiæ energia*, ad Medici *externam* opem & artem comparata; Priores atque majores: an verò *sequiores* atque exiguas? &c.

XXXVIII.

Ita certè alia sperari posset & *cognitionis* & *curationis* medicæ facies, & longe magis *univoca*, quam *æquivoca*, ratio: cum autem hæ considerationes huc usque in impedito sint, manet difficultas illa, nimium quam *æquivoca* passim operationis.

XXXIX.

Ut vero adhuc semel rectè pateat, quid etiam hoc loco per *æquivocam* curationem intellectum velimus, designamus hoc nomine, talem *Medici* operam & industriam, quâ ille adversus varios morbos *medicamenta* æque atque *regimina* & *methodos* præscribit, sub quorum usu patiens sensim ab impetu morbi *liberatur*, & ad *sanitatem* veram atque solidam revertitur: Interim vel alii, etiam *nullo Medico*, nullis *medicamentis*, nullis hujusmodi *consiliis* utentes, ab *eodem* morbi genere, *nihilosecius*, *nihilo segnius*, *nihilo imperfectius*, pariter ad sanitatem revertuntur: vel plane hi, qui nullis talibus *medicamentis* aut *methodis artificiosis* usi fuerunt, etiam *tranquillius*, certiore *ordine*, breviore *tempore*, sanitatem recuperant, quam illi, qui talibus *artificiis* utuntur; aut ad minimum quam *plerique* talium.

XL.

Nempe meretur hoc loco omninò maximopere considerari ingens illud, magna revera injuria à vulgarium medi-

carum Scholarum quarumlibet, considerationibus, verè, sed profectò malè, neglectum phænomenon, *quod in longe plurimis morborum generibus, non solum ingens hominum multitudo etiam sine artificiis passim conservetur atque, in integrum restituatur:* Sed etiam *nihilo difficilius, molestius,* aut *minus secure,* nedum *minus promptè,* quam suo usitatis, imprimis diserta doctrina commendatis, Scholarum consiliis & auxiliis.

XLI.

Ut itaque fundamentum verum substernamus, asseveramus in genere, quod omnis illa curatio verè & in solidum sit maneatque *æquivoca,* in qua Medicus equidem *sine Naturæ operâ* nihil potest: interim neque hoc in genere, nec imprimis in specie, *quidnam* & *quantum* possit aut non possit, *agnoscit,* aut *intelligit.* Hanc affirmo, uti maxime familiarem, ita gravissimam esse, *errorum* medicorum *genetricem,* uti trivialis habet versiculus, *æquivocationem.*

XLII.

Est alia, in speciem quidem levior, sed per implicationem totius negotii, re ipsa profectò vix quidquam tolerabilior, illa incertitudo, quando Medicus equidem inaudivit aliquid de hac *mutua* atque *reciproca conspiratione,* imo *necessitate,* suorum, & œconomiæ corporis propriorum, operum atque ausuum: interim nihil *solidi,* nihil *certi,* nihil *firmi* & constantis hic habet atque callet. Unde quidem non eximi potest, aut vitari illa errandi occasio, quid vel sumere sibi debeat, quod ipse maxime agat, Medicus, vel tribuere, quod ipse verè egerit, si peractum esse appareat. Profectò quantum hic passim, & non solum frequenter, sed etiam ferè constanter, *erroris* committi soleat, vix quisquam hominum, usquam uberius invenire aut advertere possit, quam in *Febrium* tractationibus atque curationibus.

XLIII.

Unde quidem, ut rem ipsam aggrediar, primo meritò lo-

co,

co ſiſto ipſas FEBRES, & circa illarum curationes maximam *æquivocationem* vigere atque committi, affirmo.

XLIV.

Quid enim usquam ſit, niſi hoc quidem *æquivocum* eſt, quod tota Schola Medica, in univerſa ſuâ *Pathologia* recepta, quantâcunque diverſorum verborum & loquendi formularum, imo etiam conceptuum atque fictionum diſparitate, diſcorde atque diſcolore, tamen in illo inter ſe familiariter conſentiant, ut illas Febris circumſtantias maxime *pro ipſo morbo* agnoſcant atque declarent, quas *Natura*, unicè *ſalutari* inſtituto ita ſuſcepit, ut illarum legitimo uſu atque ſucceſſu corporis integritatem potius *conſervet* atque deſtructiones *depellat*, aut ad minimum *oppugnet*: & quas proinde non ſolum fieri *neceſſe* ſit, ſed etiam *juſtum* & æquum, omni modo potius *juvari*, *promoveri*, *ſublevari*: quam ullo modo *negligi*: quid dicam, *pro ipſo morbo haberi*, adeoque, ſi ſanam rationem ducem ſequi velis, diverſa methodo *oppugnandam* atque *ſupprimendam* cenſeri.

XLV.

Certè quamdiu usquam talibus opinionibus imbutus eſt Medicus, alterutrum fieri abſolutè neceſſarium eſt: nempè ut vel (1) huic ſuæ Theoriæ *Therapiam* ſuperſtruendo, directè *adverſus Naturæ motus atque methodum pugnet*, adeoque patientem in mortem conjiciat: aut (2) ab hac Theoria, per qualescunque contrarias *obſervationes* deturbatus, ad nudam poſthac, eamque ipſam neceſſario *fluxam* & *incertam Empiriam* dilabatur: qua etiam ipſa nihil poſthac diſpicere aut aſſequi valeat, quanam *ratione* ſive vere debeat febri *opem* ferre: ſive ſi illi opem *latam fuiſſe* appareat, quânam maxime *ratione* hoc ipſum factum eſſe, & quantum inde *ſibi*, *ſalva veritate*, arrogare, & *ſua arti atque efficaciæ* tribuere poſſit.

XLVI.

Unde profecto minimè dubitamus affirmare, quod in *pleriſque* etiam *quarumlibet Febrium* curationibus, ad vulgares

 opi-

opiniones, non solum *pathologicas*, sed etiam *therapeuticas*, institutis, omnia sint *æquivocatione* plena, i. e. valde incertum & ambiguum, *an*, *quid*, & *quantum* Medicus, ejusmodi Febrium curam agens, ad recuperatam tandem patientis vitam atque sanitatem, *verè & indubiè*, præstiterit.

XLVII.

Nimis operosum, & imprimis, quod præsentis instituti ratio non permittit, nimium *prolixum* foret, illos vulgaris Medicinæ conatus, imo ausus subinde, hic percensere, quibus non solum ab illa Febrium propria vera indole discedens, quid ad subsecutam fortè restitutionem contulerit, in dubio relinquit: verum etiam dum patientes nimium quam sæpe in *anomalias*, præsenti tali Febri alias planè insolitas, dilabuntur, quid potius ad hos eventus occasionis ipsa præbuerit, injustam speculationem invitat.

XLVIII.

Ut è multis pauca breviter delibemus, inde à triginta circiter annis, in his præcipue terris, magis receptari cœpit, alias adhuc paulo annosior *Rulandina* illa jactatio usus *Vomitoriorum* in febribus quibuslibet, & imprimis *acutis*, etiam *malignis*. Cum nemo facile, nec illis ipsis temporibus, quibus talia imitari atque commendando propagare suscipiebantur, nedum posthac, propioribus, temerè *Rulandum* consilii Autorem laudare, & ejus vestigiis insistere, magnoperè gloriæ duceret; factum tamen est, ut posteriorum, qualitercunque prosperior existimatio atque fama, tantò plus auctoritatis atque gratiæ his consiliis fœnerari videretur. Propagata ita est hæc traditio, de tempore in tempus, plurium subsequentium, ad loquendum atque scribendum promptiorum suffragiis: arrepta verò à turbâ purorum Practicorum, scilicet *Empiriam* sectantium, & Scriptorum fidem, & uti vulgò arbitrantur, multiplicem eruditionem atque maximam peritiam, pro fundamento suæ credulitatis assumentium.

XLIX.

Eò usque certè insedit hæc opinio animos multorum Practicorum, ut etiam quidem ante paucos adhuc annos, ubi de Febribus scribere suscepisset, peculiari illa expressione uteretur: Convenire hodiè inter Practicos, & nemini uni illorum dubium esse, *quod in febribus, etiam malignis, initium curæ facere conveniat à Vomitoriis.* Interim notatu merito dignum est, quod illi ipsi, quorum suasu atque commendatione, hi tales, non solum utuntur, sed omnino etiam nituntur, illam methodum in propria sua praxi non sequi soleant. Cujus rei statim, si opus esset, documenta proferre promptum esset.

L.

Quid autem *Vomitus,* tum ad plerarunque *acutarum,* tum ad *malignarum* imprimis, curam conferre possit atque soleat, utpote quarum fomes in ipsos humores, seu *sanguinem,* diffusus oberrat, & *halituoso* maximè contagio in corpus receptatus fuit, & alias nemò facilè ita à priori agnoverit: nisi quidem *κατὰ πόδα* Dni. Dobrzensky opinioni insistere velit, quod *contagia* non nisi *per os* hausta, *salivæ* immixta, & in ventriculum deglutita, vim suam exerant: cujus tamen assertionis documenta vera atque solida, justissimè certè desiderari possunt.

LI.

Ita tantò magis suspectam facit hujus tam theoriæ quam praxeos veritatem *triplex* phænomenon, magni, in singulis numeris, in contrarium ponderis.

LII.

Primò enim ex illis, qui sine *Medico,* aut sanè *sine* exhibito medicamento *Vomitorio,* nihilominus à morbo tali evadunt, *sponte Naturæ* nunquam ad hanc evacuationem inclinant, nedum pertendunt; nisi exemplis per individua ita singularibus, ut ibi planè particularem *accidentalem* constitutionem, à reliqua *directa indole* febris ipsius prorsus alienam, in causa fuisse, non solum probabile, sed communiter etiam evidens sit.

LIII.

Secundò, quod sine omnibus *Vomitoriis*, per sola convenientia *Alexipharmaca*, impr. autem decentia *regimina* & *methodicos* successus, morbi tales passim feliciter curentur.

LIV.

Tertiò, quod omnino etiam illa methodo per *Vomitoria*, nemo quisquam patientium vel *certius*, vel *citius*, vel *commodius*, vel mutatis reliquis solitis *successibus* & eventibus, restituatur, quam aliis, *sine Vomitu* instituto, rectè susceptis & administratis, vel *artificiosis*, vel Naturæ *spontaneis*, methodis.

LV.

Imò, si maxime *Vomitus* administratus sit, nisi omnia atque singula, quæ quibuslibet *aliis methodis*, & primariæ illi *spontaneæ*, salutaria, imò *necessaria* sunt, huic etiam *pari sollicitudine* adhibeantur & administrentur, nihilominus hæc ipsa etiam solidè *funestum* exitum sortitur, quam ulla reliquarum iisdem requisitis male observatis.

LVI.

Neque verò hoc solùm, sed cedit, non magis familiariter quàm communiter, *malè*, hæc methodus per *Vomitoria*, quandocunque non tàm *robustis* plebejis hominibus (quod reverà in ejusmodi Practicorum, qui talia laudant, observationibus meritò notandum venit) quam *sensibilioribus*, *delicatioribus*, ad anomalia commotiones sub *otiosa* sua vita, & animi *impatiente* aut *meticulosa* indole, pronis, plethoricis, consvetarum imprimis *sangvinis* evacuationum vitia perpessis, adhibetur, tantum abest, ut affectum talem in melius inclinet, ut potius certo certius eundem *exasperet*, & omni modo vehementiorem, instabiliorem, inæqualiorem, à communi more alieniorem, reddat.

LVII.

Undè profectò, sicubi etiam promiscuè in quarumlibet, imprimis *acutarum*, & inter has supremo loco *contagiosarum*

Fe-

Febrium curationibus *Vomitoriis* non tam concessus est, quam sub maxima spe etiam vindicatus locus, quidquid tandem eventus succedat, *æquivoce* certe de illo quicquam imputatur huic methodo, i. e. *falso*.

LVIII.

De *purgationis* usu plurimum *æquivoco*, promiscue in quibuslibet *acutis*, imo quibuscunque tandem Febribus, cum Dn. D. Præses peculiari schediasmate mentem suam explicare & jam diu promiserit, & sub ipsis jam tum operis illud versetur, prolixum hic esse non arridet. Pauca hæc dixisse satis fuerit: in quibus peculiare quoddam remedium, quod etiam *purgandi* (sed minime *solam*, neque hoc loco *præcipuam*) vim habet, *utilitatem* aliquam afferre, aut ad minimum non nocere videtur, caveat quilibet prudens, & non magis scientiæ suæ, quam conscientiæ rationem habens, ab aliorum quorumlibet *simpliciter purgantium* usu: imo illius ipsius, quod in illa *formula* purgantem effectum edit, extra illam *formulam*, usurpandi ausu, nisi graviter impingere & ab illis *de promiscua purgationis utilitate* in his casibus promissis, longissime abesse velit. Imo caveat sibi ab istius ipsius formulæ improvido, aut imperito usu *simplici*, plane peculiaribus *administrandi methodis* destituto. Quandoquidem ita etiam nihil nisi malum effectum illi ejus ausus sortientur.

LIX.

Interim quicquid etiam hæc ipsa methodus feliciori sui successu, boni tandem eventus assequatur, certe ab *æquivocatione* omni illum liberare in nos minime receperimus. Quod enim non *laxatione* qua tali, effectum bonum absolvat, & vanus sit hoc loco *Hippocratis* locus, quod *solutio alvi febrem solvat*, monstrat abunde *spontanearum diarrhœarum* ad Febres has *petechizantes* (quibus proprie illud remedium destinatur) accessio: quibus tamen Febrem minui nedum solvi, quis fando acceperit?

LX.

Quid, quod ipsæ *Diaphoreses*, per nudam artem hic *incitatæ*, & extra ordinem, *etiam sine Medico solennem*, atque indoli materiæ febrilis à priori respondentem, promiscue, & ad libitum, tam *quantitate*, quam *commotionis* qualitate, & imprimis *tempore*, à *spontanea* Naturæ methodo *alienis*, institutæ, non solum eventum curationis, si quisquam adhuc bonus succedit, vere & in solidum, *æquivocum* reddunt; sed multo frequentius etiam totum successum & consuetum *typum* febrium, ita anomalum efficiunt, ut exitus nimio magis *æquivocus*, quidlibet potius quam *maturam* & *securam* sanitatem, imo sæpe numero vel ipsam solum vitam, post se se trahat.

LXI.

Puto breviter expedire posse totum hoc negotium, quando dixero, quod jam olim Dn. D. Præses in Præfatione *problematum ad commodiorem Pathologiam Febrium* pertinentium, annotavit. Nempe 1.) quod plures à Febribus convalescant "*sine* Medicis, quam per Medicos (imprimis in Febribus etiam "*pejoris* moris.) 2.) quod qui etiam Medicis utuntur, quoties "hi *vulgaribus methodis* insistunt, nulla alia solatia ad summam "sui affectus inde reportent, quam illi qui Medico non sunt "usi; sed utrinque eædem *accidentium* species, eadem *mutationum* tempora, eadem *duratio* seu periodus, observentur. 3.) "Quod plerique illorum, qui artificiis Medicorum *manifeste*, "*manifeste* dico, operantibus, (& imprimis diversum quiddam "quam alias etiam *sponte* salutariter evenire solet) utuntur, "gravius communiter afficiantur, quam qui sine Medico convalescunt. 4.) Ex adverso vero illi demum felicius habeant, qui vel sua *sponte*, per moderamen tranquillum & bene ordinatum, vel consilia aut auxilia Medicorum *his velificantia*, recte tractantur, illi demum recte atque commode ad sanitatem revertantur: aut si hujusmodi methodo successus desit, aliæ etiam quælibet, quantumcunque magna spe, & *efficto artificio* tentatæ, irritæ sint & inanes.

LXII.

LXII.

Breviter, cum nihil absolute, propria sua arte aut industria adeoque *directe* & *per se*, hic possit Medicus, sed unice veras Naturæ operantis vias atque procedendi methodos, *sequi* atque *sublevare* necesse habeat; Puto satis appariturum esse æqui animi Arbitro, quantum sibi seorsim de tali, etiam prospero eventu, tribuere possit Medicus, si omnia ita recte etiam atque decenter, quæ in rem sunt, administraverit: nedum ut si hæc neglexerit, imo, perversa interpretatione in contrarium acceperit & egerit, aliquid inde sibi adscribere, & si adhuc bonus eventus, non solum sine sua opera, sed etiam *contra illam*, tandem subsequatur, illum temere ad se rapere audeat.

LXIII.

Quid vero dicemus de illis Febrium tractationibus, quando illæ sub peculiaribus methodis aut medicamentis, ab illa sua indole, quam in mille aliis patientibus magis *æqualem & constanter eandem* servant, ita deflectunt, ut non solum primo suo, & quasi magis proprio decursu, plane peculiarem progressum atque successum forment, sed etiam ipso exitu non quidem plane funesto, tamen omnino insolito, & à consuetis modis atque motibus plurimum diverso, *in alias formas atque schemata* plane *inconsueta* transmigrent. Quod non solum in *Acutis* sæpe numero ita usu venit, sed etiam in *Intermittentibus*, & satis frequenter etiam harum levissimis, *Tertianis*, inconvenienter tractatis, imo etiam sublatis, nempe suppressis.

LXIV.

Quam *æquivoca* vero se se passim offerat cura, in morbis valde *malignis*, & imprimis ipsa *Peste*, docere utique potest experientia ipsa quotidiana, quæ nempe satis confirmat, quod nihil ibi fiat, cui aliquid *certi, solidi* & *indubii* adscribere, & quemcunque tandem eventum adhuc salutarem, illis directe tribuere sit integrum: imprimis extra solum atq; solidum consilium *regiminis* decenter excretorii, recte instituendi atque prosequen-

ſequendi. Valet enim in his etiam *malignioribus* Febribus illud ipſum quam maxime, quod jam ante in genere diximus, nempe quod etiam ſub uſu vulgo commendari, & quam maxime prædicari ſolitorum, medicamentorum, nullus alius boni eventus modus expectari poſſit, quam qui etiam *ſine medicamentis*, reliquo *Naturæ robore*, & patientis *bono regimine*, per *ſpontaneam* convaleſcendi rationem, ſalutariter evenire in variis ejusmodi patientibus, obſervatur. Unde etiam minus *æquivoca*, ſed manifeſtioribus in melius progreſſibus conſpicua curatio, illa demum maxime ſalutariter cedit atque evenit, quæ *huic methodo* prudentius atque ſolertius accommodata, tam medicamentis ſenſibilius huc bene *cooperantibus*, quam *regiminibus* idem exequentibus, innititur.

LXV.

Iterum itaque diſerte hoc affirmo, quod, cum nulla alia hactenus adhuc innotuerit, quam experientia conſtans confirmet, *ars* aut *methodus Febres curandi*, quam unice per illam rationem atque viam, quam ipſa etiam *Naturæ etiam Medico* inſiſtit & exequitur; In hac autem conſilio & auxilio quoquo modo promovenda, Medici tantum *ſocia* ſit opera, ut ille diſerte eloquendo, curationem minime abſolute præſtet, aut abſolvat, ſed tantum *dirigat*, & quoquo modo *adjuvet* atque facilitet: Tanto minus quidquam hic fiet boni, imo ſolum tolerabilis & innoxii, quando *diverſa* tentamina atque artificia in uſum trahuntur, uti fere in *vulgaribus* tumultuariis conſiliis atque medicationibus, paſſim fieri poteſt: ſed quod revera ſubſequentes adhuc hic illic *ſalutares* exitus, non niſi abſolute *æquivoce Medico* ejusque curationi imputari poſſint.

LXVI.

Jamſi ad *Chronicos morbos* progrediamur, facilius profecto foret enumerare, ſi modo ibi etiam numerus colligi poſſit, in quibus affectibus vera atque ſolida *univoca* atque indubia curatio locum inveniat, & imprimis per *uſitatam*

etiam

etiam *doctrinam* practicam, in usu esse vere deprehendatur; quam in quot & quibus morbis chronicis, non nisi prorsus *æquivoca* cura in vulgari usu atque praxi vigere, si animus decenter advertatur, observari possit.

LXVII.

Nimium excresceret nostra tractatio, si vel paulo laxius singulos illos morbos perlustrare vellemus: Unde non nisi præcipuos, & omnino consideratione prudentione dignos tangere placet *Epilepsiæ* curatio, quam communiter non solum ita *æquivoca* est, ut, an etiam quidquam ad affectum conferat, perpetuo *ambiguum* maneat: sed etiam sicubi tandem mitescere, aut plane cessare observatur malum, quam communiter ibi ita *æquivocas* observare licet circumstantias, ut summo prorsus jure dubitare liceat, an sua *sponte* tandem consumta causa aut impetu, cesset: Aut penitus *heteroclito* agendi modo (præcipue non amplius in aliis subjectis pariter successuro) medicamentum aliquid *contribuerit*: an vere magis *directe*, morbi sive *imminutioni* sive *sublationi*, satisfecerit.

LXVIII.

In *Cephalalgiis* pertinacibus, vehementibus, recurrentibus, tam *fœminarum*, quam virorum juniorum, utrinq; *plethorici* status, & ætatis adhuc *floridæ*; in *Hemicraniis*, imprimis *dentes*, *aures*, imo humerum ejus lateris in consensum trahentibus: in ipsa simpliciore etiam, sed importuniore tamen, *Odontalgia*, & hac quidem imprimis vix non absolute, quam *æquivoca* communiter sunt curationes ad vulgatam syntagmatum practicorum methodum institutæ? De illa, quam supra jam merito suspectam habuimus *æquivoca* curatione, quæ per *Narcotica*, palliat tantisper hujusmodi affectus, imo, ut imprimis *Hemicraniam*, etiam deteriores reddit, iterum dicere non placet.

LXIX.

Quid vero de reliqua tum juniorum constantiore circa superiores corporis regiones, tum annosiorum *vaga*, *Arthritide* dicam? certe sive *nihil* sublevet, quod fere communissime facit, sive aliquid sublevare appareat (vel cito per *Narcotica*

vel *tarde* post longum tempus) *æquivoca* communissime est ejus curatio, secundum varias acceptionis nostræ rationes.

LXX.

Phthiscos curatio, *veræ*, absolutè *æquivoca*, qualibet etiam acceptione, est; Dubiæ, juxta vulgarem acceptionem, & methodum, in pejus pronior. Ita etiam *Asthmatis convulsivi* & *Tussis siccæ*, imprimis juniorum, curatio per *alterantia* hodie vulgo magis commendata, ut & per *Expectorantia*, communissime fit *æquivoca*. *Hæmoptyseos* recentis matura oppressio per *adstringentia*, perpetuo *æquivoca*, & certioris *phthiseos* architectus: certissime omnium, quo magis *sanguis* in corpore *abundas*: aut hæc evacuatio aliarum *consuetarum* emansiones secuta est. *Humidæ* quoque *Tussis* per nuda *alterantia*, discutientia, aut quoquo modo *becchica expectorantia*, curatio *æquivoca*: per sistentia ex *Opio* etiam periculosa.

LXXI.

Præcordiorum pathematum (nisi quæ manifestius à crassioribus diætæ vitiis pullulant, & in corporibus insuper robustis, de reliquo etiam optime sanis, imo huic excretioni jam alias quoque adsvetis) curatio per *vomitum*, ordinarie *æquivoca* est, ut vel nihil juvet; vel non nisi ex accidenti in uno aliquo subjecto, innumeris aliis refragantibus: vel revera noceat: certissime quidem, quando vel simpliciter *plethora* adest insignis: vel ipsa illa pathemata *à plethora* maxime dependent: vel patiens alias valde *flatulentus* est: vel *hæmorrhoidalia* subsunt, pathemata aut molimina.

LXXII.

Ita etiam in reliquo statu *plethorico*, imprimis cum *excretionibus* sangvineis deficientibus, & vitæ genere non apprime mobili concurrente, *Martialium* usus, paulo copiosior, aut qualiterumque certius *subadstringentium*, *æquivocam* curam absolvet: *volatilium* etiam urinosorum, imprimis in corporibus paulo spongiosioribus, & reliquis antedictis circumstantiis, valde *æquivocam* curam exhibet.

LXXIII.

LXXIII.

Quid vero in *seniorum* coorientibus *hypochondriacis* pathematibus, ab *Hæmorrhoidum* in viris, aut *mensium* in fœminis, cessatione, aut in viris etiam à novis talibus moliminibus, dependentibus, ista talia præstent, præter quam maxime *æquivocam* curationem, experientiam arbitram facimus.

LXXIV.

In *fœminarum* gravioribus *hystericis*, æque ac virorum insolentioribus *hypochondriacis* passionibus, quam familiares & vix non solennes sint, *æquivocæ* curationes, quæ vel nihil, vel nihil constans, sed nude *temporarium* atque palliatum, ferant, vel penitus in *deterius* patientes conjiciant: imprimis è tali minus periculoso statu, in periculosiorem *hecticum, cachecticum, œdematosum, hydropicum, phthisicum, convulsivum. melancholicum* febres *inflammatorias*, aut eruptiones sanguinis *violentas* atque profusas, &c. experientia loquatur.

LXXV.

Quorsum etiam profecto pertinet illa aliquorum ἐγχείρησις tales affectus per *Marcialia* remedia tentandi, illa methodo, ut hujus generis medicamenta *continuo usu per plures menses* adhibeantur. Licet enim casus agnoscam, ubi hoc remedii atque methodi genus non contemni debeat: tamen ita promiscuè & indifferenter, impr. nullis præmissis sanguinis veris & sinceris *ventilationibus*, hoc in usum vocare, ad *æquivocas* curationes constanter refero.

LXXVI.

Jam si eminenter *flatulenta*, & hoc nomine *spastica*, atque varie *anxia* pathemata, tum variarum ætatum, tum imprimis provectiorum, intueor, quæ vulgus plebis & Medicorum promiscuè, ventriculi vitio adscribunt, einen verderbten Magen: sive illud *atoniæ* imputent, schwachen Magen; sive cruditatum imprimis lentarum atque *viscosarum* saburræ, quam *frigidam* nominant Veteres verkälteten Magen: à recepta therapevtica doctrina, nihil usquam expectandum est, nisi *æquivo-*

cum

cum. Dum enim jam *tonum* restituere & roborare, jam materiam *frigidam* atque lentam corrigere in animum inducunt, per *calida* remedia, tam variarum formularum, quam acriorum *aromaticorum* ingredientium, imo oleorum distillatorum, *æquivocam* curationem omnes perpetrant: tempore brevem & evanidam, quæ unam vel alteram horam mitigare visa, sensim in graviora mala patientem conjiciat: *Hecticam, Hydropem*, Febres *acutas*, imo *inflammatorias*, *Ardores* ventriculi magis magisque vehementes, quibus dum terrea assarim objiciuntur immensum crescit *æquivocatio*, & pejoris quidem imprimis significationis.

LXXVII.

Jam si pathemata inter *abdomen atque lumbos*, imo *renes* atque urinam reciproca, ingruunt. quæ ibi *æquivocationes* committantur communissime, jam supra diximus. Certe enim hi affectus ejus sunt indolis, ut raro in præsentis, ultimæ classis censum pertineat *æquivocatio*; ut nempe qualitercunque bene succedens morbi *sublatio*, saltim illud dubium relinquat an Medici vera arte atque opera, an vero alia quacunque bona fortuna, patienti ita felix affulserit: sed communiter omnia male cedunt, & familiarius quidem in deterius, quam usquam in melius.

LXXVIII.

Ita etiam profecto in ambiguo hæret loco, quid de *propulsione calculi* Medico tribuendum sit. An inquam ille revera Medici arte atque opera magis saltim *propulsus* sit, an potius *productus*? Hic inquam præsens qui procedit calculus *sponte commotus*, & sub medicamentorum usu tandem ad exitum perveniens, sæpe profecto nimium quam manifesto *æquivocum* manet, an vere *Medicinæ* illi hoc tribui debeat, an potius verisimilius *spontaneis* successibus assignari. Profecto, nisi hujusmodi medicatio constantissime & idem præstet, & evidens quidem illud, certum imo & satis promptum, ambigua om[illegible] jure manet ejus energia & qualiscunque affectata gloria.

LXXIX.

LXXIX.

At vero faciemus ne etiam operæ pretium, si de *Hydropis* curatione per usitatas doctrinas, verba facere suscipiamus? Vereor certe ne cum larvis pugnare censeamur, & in *ambiguum* saltim vocare, quod nusquam sit. Illud certe miserum est, & merito dolendum, quod hic felicissima etiam experimenta, & dignissima profectò, quæ nunquam evanida fierent, gravissima fata experiantur, v.g. curatur *Hydrops* non tam *consilio*, quam *auxilio*, nempe peculiari *medicamento*, in dissitam provinciam transmisso. Æger diu illo laborasse scribitur, variorum, neque certe dignitate obscurorum Medicorum, consilia atque medicamenta frustra adhibuisse: supervenit longinquioris Medici *peculiare medicamentum*: æger convalescit, post aliquamdiu continuatum usum. Hactenus omnia optimè. Laudatur medicamentum tanquam tantæ energiæ compos. Sed mala fortuna negat ullum secundum nedum tertium exemplum illi primo respondens. Profecto vero operæ pretium esset intelligere, ubi hæc *æquivocatio* hæreat. Cum minime simpliciter omnem bonam energiam talibus medicamentis denegare usquam in animo habeamus: Interim illud etiam nunquam probare possimus, si ita crasso modo, ab uno aut altero, feliciore eventu, ita statim *universali* & *absoluta* energia fingatur: vel etiam, per alterum extremum, quando non *promiscue perpetuo* juvat, *omnis* energia simpliciter *denegetur*.

LXXX.

Non optandum solum, sed omni jure exigendum etiam esset, ut illæ *æquivocationes* solidè discuterentur, quando revera medicamentum aliquod ad certos, neque leves quidem illos, affectus, aliquam, imò nec ipsam etiam levem, efficaciam exerit; neque hoc etiam *plane rarissime* præstat: interim etiam *satis sæpe* in hoc effectu deficit: ut ejus rei solidior atque certior ratio non solum haberetur, sed omni omnino studio & industria vestigaretur. De exemplum. Constat de certo aliquo remedio, quod effectus ediderit in varii generis affecti-

bus, & eximios, & numero non paucos, adeo ut *in aliis generibus decem*: in aliis *viginti* : in aliis *triginta* in aliis *plures*, innotuerint, consideratu dignissimi successus. Distribuuntur interim hujus medicamenti, v. g. *millies millenæ doses*, & quidem in varias orbis partes longe lateque. Sit ita, quod ad minimum *dimidia* pars, imo multo amplius, saltem *bonæ spei* causa, potius *præservandi* assumtæ seu absumtæ sint: quid de reliquis fiet? nonne ex tanto numero luculentissima, & celebratissima sperari debet observationum seges. Mereretur hæc profecto, etiam ad spicilegium usque, colligi, & imprimis ad veram atque solidam experientiæ ἀκρίβειαν ita evolvi, ut solidius dilucesceret, *quibusnam casibus* ejusmodi bona efficacia *verè solidè*, & sub *vera fiducia*, destinari posset.

LXXXI.

Quid vero amplius dicamus, de *Apoplexia*, de *Syncope* & *Lipothymiis*, de gravibus *Palpitationibus* cordis, de *Deliriis* variorum generum, tam *acutis* quam *chronicis*, de *pavoribus*, *tremoribus*, verâ *Paralysi*: De variis *oculorum* vitiis, ab insigni *hebetudine*, usque ad *cæcitates* tam cum concrementis, *panno*, *cataracta*; quam sine illis, *gutta serena*? Ita etiam de *auditus*, *olfactus*, imo aliquando etiam *gustus* ejusmodi defectibus; qui non tam ad *organi* ipsius aliquod insigne vitium, quam ad *energiæ* à priori aliquem defectum, & influxus ejus imminutionem, pertinere videntur. Quot vero modis curationes ibi occurrere solent *æquivocæ*?

LXXXII.

Placet de *Palpitatione cordis* & oppressione *spastica*, exemplum proferre, quod illarum æquivocarum curationum aliquod specimem exhibere possit. Illustrissima quædam Vira-„go, septendecim circiter annorum, tenerioris quidem statu-„ræ atque texturæ, indolis autem vividissimæ, & habitus etiam „omninò floridissimi, ab otio muliebri & vitâ sedentariâ aliena „excursionibus autem, imò longinquis itineribus, iisque ex-„peditissimis, postarum cursu exequendis, favens, corripi-„tur aliquando, post otiosiorem per plures septimanas, maxi-

mam

"mam propemodum partem æstivi temporis, vitæ rationem, "*palpitationibus cordis* gravioribus, & angustiis, valde urgenti- "bus. Advocantur, Medici, neque desunt suo officio per con- "silia & auxilia varia. Increbescit autem inde potius quam ut "mitesceret, mali impetus: adeo ut altero die pejus, tertio "ita pessime haberet, ut nihil aliud nisi instans ejus mors ex- "pectaretur, & diserto prognostico, à Medicis certius illius pe- "riculum, quam ullius melioris spei firmius solatium, denun- "ciaretur. Erat mentio facta V. S. nis adhibendæ: sed habe- "bant Medici ab illa alieni, quod dissvaderent. Patiens ipsa "(cum jam & ipsa, & adstantes, neque ab his alieni Medici, nihil "nisi animæ exhalationem expectarent,) adhuc semel V. S. nis "tentandæ mentionem injicit, cum vix eloqui posset; Erat "*Chirurgus*, qui etiam cum ambitu assentiretur. Tandem Illu- "strissimus Consanguineus, pro eâ quâ pollebat rariocinandi "dexteritate, cum Medici constanter mortis periculum impen- "dere asseverarent, & vix ullam spem vitæ amplius admitte- "rent, quid impedit ergò inquit, quo minus tentetur, quod pe- "jus utique cedere non potest, quam quo res ipsæ ruunt. Cum "non possunt magnopere dissentire secatur vena, &, ut à Gallo "Chirurgo, largius emittitur sanguis De ligata vena patiens ita "è lecto surgit, ut mentis aliquam perturbationem vererentur "adstantes: Illa vero ita *sana & integra*, ut omnes prægressi timo- "res, imo per totam urbem ad luctus usque atque planctus ex- "pansa trepidatio, anxia *somnia* fuisse viderentur.

§. XXXIII

In variis *alvi fluxibus*, imprimis autem ipsa *Dysenteria*, quam sæpe *æquivocationes* contingant, considerari merentur: Imprimis autem in *Diarrhœis* simplicioribus, an non illæ potius *sponte* cessent, quam arte illa tollantur? Aut arte revera cohiberi & supprimi, minus utile, imo tolerabile sit, quam prosequi, & ad meliorem *successum*, sed & eo ipso *breviorem progressum*, subvenire. Imo vero, quid ex ejusmodi directis artificiosis *suppressionibus*, detrimenti passim eveniat, observare.

LXXXIV.

In *Cholericis* evacuationibus, jam totam *excretionem*, pro ſimpliciter morbida, præmature *cohibere*: jam *Vomitum* ſponte anxie conantem, directo *ſtimulo* potius, quam *materia diſpoſitione*, augere: jam intempeſtivo *ſopientium* uſu, ſufficientem concurſum ad excretiones aut diſcuſſiones præfocare, nihil aliud quam *æquivocos* ſucceſſus producere poteſt.

LXXXV.

Quid vero dicemus de *Specificorum* uſu, niſi quod ille per multiplices *æquivocationes*, alibi curationem vere *æquivocam* reddat, alibi, & paſſim quidem *æquivocis* tractationibus in irritum abeat.

LXXXVI.

Certe enim verorum *ſpecificorum* uſus communiter in tali nudo experimento conſiſtit, ut exhibitio ſeu adminiſtratio, ſit totum illud, quod Medicus addere poteſt: Nulla verò alia ejus ars, aut quæcunque reliqua neceſſaria melioratio, in Medici poteſtate ſit. Interim certe optandum eſſet, ut ſaltem numeroſa talia remedia ſuppeterent. Credo facile de effectu illorum gaviſuros eſſe ægros gratiſſimo erga artificem animo, licet ille hic nihilo plus concurreret, quam ſimpliciter *ſciendo*, atque *tradendo*, aut *ſuadendo*.

LXXXVII.

Sed ſane altior ſubeſt difficultas. Etiam ſimpliciſſimorum *ſpecificorum* communiter plane peculiaris eſt *ſcientia*, tam in vera *ſpecie* ſui, atque *ſpecialiſſimi morbi*: quam in ſpecialiſſimo *modo*, *more*, *tempore*, exhibendi. Hæ certe difficultates paſſim effecerunt, ut turbulentiores experimentorum ſectatores, quando optima etiam talia remedia, tumultuariis ipſorum & improvidis tentaminibus non reſpondent, pro falſis, aut ad minimum vanis, & fallacibus, nempe *æquivocis*, illa traducant.

LXXXVIII.

At nihil profecto manifeſtius *æquivocum* eſt, quam pollicitationes illæ non ſolum *præſervationis*, ſed etiam peculiaris vitalis

roborationis, per remedia, quæ *ad ipsos illos affectus*, à quibus præservare debebant, jam emicantes, nullam veram efficaciam exhibere valent. Connumerare merito in hunc censum licet, vulgo ita dicta *Balsama, Apoplectica*, aquas *apoplecticas*, aquas *Epilepticas*, & varia ejus generis mangonia odoramentorum, qualia jam propemodum ante sesquiseculum ab *Alexio Pedemontano* affatim producta, hodie recoqui incipiunt. Quis unus vere læsus, *Apoplecticus, Paralyticus, Epilepticus*, ab his rebus levamen aliquod speret. *Gynecæis* quidem aptiora hæc sunt, sed optime sanis: Quid enim magis notari meretur, quam quod, quibus alias *debile* est *caput*, & ut vulgo loquuntur *genus nervosum*, illæ his graviter *offendantur*, & *conjiciantur* potius in graviores sensuum internorum & externorum perturbationes, quam ab illis liberentur.

LXXXIX.

Ast vero, ne dies, nos prius, quam rerum series & farrago destituat, non ultra progredi continuabimus, sed illam tantum adhuc *curationis æquivocationem* notabimus, quando qualitercunque præsens aliquis morbus equidem subigitur, interim de certis ejus sive *recursibus*, sive novis *successionibus*, aut per imperitiam aut per negligentiam. nihil Patienti prospicitur. Introducit hanc curationum *æquivocationem*, infausta illa omnino præsentis ævi non tam persuasio, quam nuda & vere cœca credulitas, de *materialium vitiorum* directa energia & unica quidem ita à posteriori, in *motus*: nulla vero *Motuum* à priori, læsione aut *operositate* agnoscenda. Cui commento adjungunt par alterum, quasi his vitiis *nuda alteratione* non solum possit occurri, sed etiam debeat.

XC. Quo ipso tollitur vera cognitio alterationis *Motuum*, magis à priori *per*, imo *propter quantitatem* potius, etiam adhuc satis *bonorum humorum*, quam per *qualitatem* corruptorum. Et adeo quidem subducta omni vera *Theoria*, imo potius ipsa *historia* talium affectuũ & effectuũ, non potest *univoca* methodus atque cura instrui, quæ hisce impendentibus malis decenter, & vere *artificiose*, subvenire possit.

XCI. Non placet de *Ischiadico* malo, *Gonagra, Podagra* prolixius sermocinari, & quolibet intuitu *æquivocas* in hisce affectib9 curationes denotare. Nedum de illo *articulari* malo verba facere, cujus nequidem *classicam historiam* aut mentionem invenire liceat, nedum *univocæ* curationis spem: *Apostasin* intelligo Hippocratis febrilem *ad articulos*, quam aliqui paulo peritiores, etiam ex recentiorib9, *Rhevmatismi* nomine celebrant: Communes autem cum *Arthritide, Chiragra*,

Gonagra, partim opinione partim etiam ipſo tandem effectu incon-
gruæ medicationis, confundunt.

XCII. Progredimur potius, ſed tamen illud etiam, & juſtiſſim
quidem, ſine prolixitate, ad *formularem* medicarum *æquivocum* uſum
ſeu efficaciam. Certe antiquiores ſolertius adhuc ſcenæ ſubſervir
& ſoccos hic inſtruere meminerant, ne audirentur ſicut alto co
thurno incedentes. Habebant illi *gradus* ſuos *temperiei* ingredien
tium, e quibus concinnare laborabant ſuas formulas, ut nihil ib
extra *proportionem* temere conjugere viderentur, quin vel *materiarum*
mutuo conſortio, vel affectuum ſuppoſito exceſſui *frigoris* aut *calo*
ris, quadraret. Quamvis autem etiam iſtæ diſtributiones, dico i
tribus ejusmodi digeſtiones, *æquivocatione* maxima niterentur; ta
men qualemcunque adhuc ſpeciem faciebant, præ recentioribu
quæ ne hoc quidem amplius præ ſeſe ferunt.

XCIII. Notum eſt quam falſe hujusmodi proterviam, jam ant
tot ſecula, deriſerit *Plinius*. Ut profecto, niſi etiam hodieque magi
qualicunque ſpecificæ efficaciæ, ſubtiliſſimos *motus* magis reſpicien
ti, quam *materiæ alterationes* inanes, ſuperſtruatur, irrita certè com
muniter, *vana*, & ſimpliciter *falſaria*, ſit illa coacervatio remediorum
in unam formulam.

XCIV. Revera vero etiam non minus ſterilis eſt illa *ſimpliciorum*, imo ſubind
ſimplicisſimorum, inprimis non tam natura quam *arte* productorum, deprædica
tio, & non ſolum in *multas*, ſed etiam *magnas*, virtutes deſtinatio. Notum eſſe po
teſt, quid in hunc abuſum jam ante hos XXII. annos digito intento deſignaver
Dn. D. Præſes, in juvenili adhuc Opusculo *prodromo ætiologiæ Chimicæ* inſcr
pto: quod nempe pollicitationes illæ, v. g. à *Crollio*, quibuslibet ſimplicibu
quin alicubi etiam *fatuis*, præparationibus adſcriptæ, vanæ ſint pasſim & falla
ces. Quod profecto quantum in varias frivolas, non tam commentationes ſo
lum, ſed etiam commendationes, circa efficaciam materiæ medicæ quadret, a
minimum quæcunque ſperari poteſt poſteritas, deteſtabitur.

XCV. Minimum omnium *æquivocationis* admittit *Chirurgia*, ſed *perita* mag
quam *curioſa*, ſeu potius *ſciola*. Hæc enim non ſolum circa *phyſicas*, ſed etiam ſte
riles & fictitias *fiendi & agendi methodos materiales* implicata, *anonyma* magis,
acido in corpore, de *acido volatili*, in putredine, de *ſpinis* infixis, concionabund

XCVI. At nimium quantum univoca magis eſt, quæ novit, *ſtructuram* corp
ris directe ſaltim promovere, nedum regere, aut per minima dirigere, extra o
mnis *artis* poteſtatem collocatum eſſe: ſed tamen ſponte fieri: ſua *tempora*, ſu
ſucceſſus, ſua *augmenta* habere: *directe juvari* non poſſe *impediri* vero poſſe: qu
modo *poſſit*, imo vero quomodo *ſoleat* impediri? quomodo hæc ſolum imped
menta *removere*, intercipere, præoccupare, & deceat, & liceat? Qua cura, qua
ſidui

siduitate, qua vigilantia, qua circumspectione, hoc agere conveniat? Quam nihil hic temere *innovare*, aut simpliciter, alieno modo atque more, tentare, vel consultum videatur, à priori, vel concessum, sine notabili noxa, à posteriore.

XCVII. Ubi tamen maximo jure meritoque atro carbone notanda venit *æquivocatio* illa curationis, qua *Chirurgi*, imo qui hodie promiscue hoc nomine abutuntur, *tonsores*, non jam amplius *Chirurgiam* seu manuales operationes exercent, sed *alterationes*, imo *medicationes* temere suscipiunt. Non applicant amplius *emplastra, unguenta*, aut administrant V. S.nes: sed *ordinant*, & pro sua phantasia & *instruunt* & *instituunt*: imo *commovent* corpus universum variis, & communiter rudibus & impetuosis *evacuationibus*. Quid vero *homonymum* est perperam, seu *æquivocum*, si jam amplius dissonare non potest, *Chirurgia*, *manuum* inquam *opera*, à *judiciosa* & maxime *solerti consilio*, quo *Medicina* absolvi debet.

XCVIII. Interim peritos nec illud etiam fugit, quod vulgaris imperitia Medicorum in veris scopis *Chirurgicis*, & imprimis intima illa æquivocatio *Chirurgiæ Pharmaceuticæ* & stricte organicæ seu *instrumentariæ*, latius communiter disseminet etiam reliquam *in agendo*, imo in *effectu homonymiam*, quam auxilium hic prudens posthac admittat. Quid enim indignius, quam *homonymiam* illam audire, qua *tonsor Medico* præsenti non solum audeat quæstionem status movere, quid suarum, quid Medici sit partium: das muß er wissen, und nicht der Medicus; circa *emplastra, ungventa, septica, vesicatoria, acria abstergentia*, Mercurialia &c. sed etiam subinde hic ille Medicus vel plane nihil habeat, quod *excipiat*: vel nihil nisi *particulas* acuminatas, hamatas, irritantes, divellentes, discindentes: Cui altiori Philosophiæ, si impar sit *tonsor*, atque adeo *Medici consiliis* & auxiliis locum cedat, illud habeat, non voluntariæ licet, *prudentiæ* redhostimentum, ut quando ibi etiam pessime cedit negotium, non sua, sed Medici opera, cura, imo culpa illud evenisse, gloriari possit.

XCIX. *Pharmaceuticas æquivocationes* ne quidem attingere fert animus. Otium poscit, otiosas res excutere. Meliora profectò sunt, quæ simplicius vera sunt: omni modo vero magis *æquivoca*, quæ multam operam postulant: Quæ si insuper *artificiosa* esse debeat, & cum *judicio* simul atque *dexteritate* & peritia conjuncta, *sine ullius hominis injuria* audeo interrogare, apud quotum quemque *pharmacopœum* hæc *univocè* quærere licuerit? Iam si etiam *Medicus*, qui pharmacopœo superattendere debet, aut ipse præparationes pharmaceuticas sibi sumit, potius in *figura particularum*, quam *in scientia compositionum & operationum*, tempus suum collocavit, quid inde, è rebus inquam undique tam *æquivocis*, aliud subnasci possit, quam perpetuæ *æquivocationes*, omnibus idoneis arbitris dijudicandum commendamus.

C. Rectè profectò *Seneca*, ubi servitutem à fortuna injunctam, immerito temere & simpliciter despectui haberi monstrare suscipit, ad frivolas & abjectas servitutes avocans considerationem: *Dic quis non serviat*? inquit; Puto nos hoc eodem jure commendare posse hanc considerationem in triviali Medicina, *quotusquisque non æquivoca*, incerta inquam, aut aliena hic agit? Vix profectò dubito, quin huc etiam ex eodem Philosopho trahi possit, imò applicari, quod pro more, nempe & sapientissime atque verissime, & scitissime, dicit de tempore: *maximam nempe vitæ* (temporis) *partem elabi & perire, nihil agentibus; magnam mole agen-*

ſe agentibus, totam aliud agentibus. Nihil hic circuitionis agnoſcimus, unde n
hil etiam difficultatis, quin ſimpliciter ad noſtrum negotium transferatur.

CI. Ne tamen non *Medica* methodo hanc noſtram, rem tractare, argui po
videamur, aliqua etiam dicenda veniunt, de mali hujus remedio: ſiquidem *q*
nullum reſpectum ad ſuſcipiendam ſanationem habent, Medicæ conſiderationis n
eſſe ducenda ſunt. Quid vero etiam non votis ſolum, ſed omnibus profecto n
vis conſiliorum & auxiliorum dignius eſſet, quam miſeras has *ambiguitates*, i
veras *fallacias* ſeu eventuum ſperatorum falſitates, tollere poſſe, & ad verita
metam reducere,

CII. Quis autem tam profundæ corruptioni ſuperficiario auxilio, & levi qu
ajunt manu mederi ſuſcipiat? At prolixum hic eſſe vetat tempus, & conſvet
ſpeciminum, quale hic exhibere ſuſcepimus, ambitus. Puto defungi me p
ſe meo munere, ſi non tam quæ *poſſunt* dici, quam quæ *debent*, dixero. Rem
dium itaque, quo hæc aberrationum univerſa turba & labyrinthus in verum co
pendium imo regiam viam redigi posſint, unum eſt, VERA MEDICA THEO
RIA, ab ineptis *Phyſicæ* cujusvis immixtionibus in hunc circulum, repurgata. A
deoque etiam VERA METHODUS MEDENDI, non irritis & ſupervacu... ſi
plicibus *alterationibus materiarum* in corpore, ſed *energiis & directionibus mo*
um, & veræ *Synergiæ Naturæ*, ſuperſtructa. Abſtrahens etiam ab inani illo,
ſæpe frivole mendaci faſtu, *varii apparatus circa remedia multa*, & quoquo m
do *ſpecioſa*: ſed potius hic etiam inſiſtendo & invigilando *ſimplicitati*, quæ p
pria eſt *veritati.*

CIII. Et licet ſub tali *Medicina* inſtruenda revera *nova facie* atque formu
merito in mentem venire poſſet, quod, ſi illa hac ratione inſtitui deberet facile
gens *æquivocatio* moveri poſſet, circa veram ſignificationem & acceptionem
tuli DE SOSTRO? auſim tamen in me recipere, imo populum rogare & rog
tionem facile perferre, quod hic libenter, *honeſtum*, adeoque etiam minime co
temnendum Medico *honorarium* conſtituendum ſuſcepturus ſit, ſi non ſolum
vaciter, & ſine dolo malo, quid in quoquo morbo ejusque loco atque tempore *ſ*
rare liceat, vere atque liberaliter prædicatur: ſed etiam quicquid tandem præſt
valet, *ſincere, ſecure, dextre*, ſine *fuco* & *palliatione* inani, ſine fluxis & ince
tentaminibus, ſine cœco & ſimplicius *fortuito eventu*, nullis *firmis experimen*
ſuperſtructo, cum diſpendio *temporis, ſecuritatis*, imo ſubinde *ſalutis*, præſtetur

Sufficere hæc poterunt, niſi quidem plus *nimio* dixiſſe videamur: Nobis pauca
xiſſe videmur, imo nihil niſi *unum*, nempe *verum*: niſi quidem hic etiam defecim
quod quidem ſecundum ſpeciem factum eſſe, lubentes agnoſcimus. Pro certo hab
mus *æquivoca* etiam hunc noſtrum conatum manere judicia. Sed cadit propem
dum illa σοφιςικὴ & jam pasſim rideri videas larvas perſonatarum nugarum,
antiquari autoritates nudis verborum lenociniis fucatas. Nos de veritate bene ſp
rantes tanto minus piget jacere ulterius hanc aleam, cum jactæ nusquam eſſe, qu
pœnitere debeat, affatim videamus. Imo vero, cum vera hæc eſſe ſciamus, Deu
autem fontem eſſe imo & columen veritatis, tanto firmiore fiducia etiam hic ve
tatem aſſerere nihil dubitamus. Quin potius divinæ gratiæ humillimas perſolv
mus gratias, quod etiam huic veritati in medium producendæ vires nobis larg
voluerit clementisſime, eique porro hæc in commune humani generis comm
dum tendentia, nosque & noſtra omnia, humillime commendamus.